

Satesõna

Aleksis Stenvall-Kivi, soome algupärase draama ja romaani rajaja, selle kandvaimaid sambaid ning rahvuskirjanik kõige olisemas mõttes, sündis 10. oktoobril 1834. a. Uusimaa läänis Nummijärve kihelkonnas harimatus ja vaeses metsanurgas Palajoki külas, mitte kaugel Helsingist. Ta isa Erik Juhana oli vaene rätsepmeister, kuid noorena paar aastat Helsingis koolis käinud ja seetõttu haritum kui ta ümbrus ning oskas teataval määral rootsi keelt. Ema Annastina (sünd. Hamberg) oli külasepa tütar, kelle sugukond oli niisama kehv ja vähenõudlik kui Stenvallidegi oma.

Perekonnas aineliste tingimuste tõttu oleks muidugi loomulik olnud, et Kivi oleks jatkanud oma isa ametit või valinud mõne teise sama-laadilise elukutse. (Ta kolmest vennast sai üks poeetlik ja kaks rätsepateks.) Aga viimane amet oli Aleksisele vastumeelt ja et tal ka muid tegelikke kalduvusi ei olnud, siis pääses ta kuidagi edasi õppima. Stigsel 1846 viidi ta Helsingi kooli. Võideldes seal alalise puudusega ja juba ka haigusega tegi ta 1857. a. üliõpilaseksami. Rahapundusel võis ta aga ühikooli astuda alles 1859. Ühikoolis käis ta kuni 1865. aastani, kuid väga tilkati ja ilma, et oleks teinud ühtki eksamit. Ühikooliõpinguid pooleni jättes elas Kivi kirjandusiliku tööd tehes Helsingi lähedal Siuntio kihelkonnas. Meeleheitlik töö kirjanduse alal ei suutnud teda päästa ta ainelisest viletsusest. Elu lõppupoolel heilistas ta kavatsust pääseda põllutöökooli, et siis kusaagi saada kuppja või valitseja koht.

Stigsel 1870 hakkas Kivi vaimne tegevus nõrgenema. Kevadtalvel 1871 toodi ta haigena Helsingi uude kliinikuisse, kust ta juba 1. juunil paigutati Lapinlahe vaimuhaiglasse. Arstid tunnistasid ta parandamatuks ja 1. märtsil 1872 viis Alpertti Stenvall nõrgameelse venna Lapinlahest oma väiksesse onni Tuusula Syvälahes. Nummijärve vald oli nõus maksta talle 5 tündrit rukist vaeste abiks. Umbes 10 kuud elas Kivi niiviisi vallavaesena venna juures, kuni vana-aasta õhtul 1872 lõpp saabus. Viimised sõnad, mis ta vennale lausus, olid: „Ma elan, elan!“

Komöödia „Nõmmekingsepad“

on romaani „Seitse venna“ kõrval kõige ulatuslikum ja värskeimana püsinud teos Kivi loomingus. Selles komöödias avastas Kivi oma peamise ala — realistlik-humoristliku rahvaelu kujutuse võime. See teos ilmus eelharjutusena ja sissejuhatusena ta suurromaanile „Seitse venna“, mis on jäänud Soomes siiani üleatamatuks. Kuid ühtlasi sai Kivi selle komöödiaga soome rahvusliku näitekirjanduse rajajaks.

„Nõmmekingseppade“ iseloomustamiseks võibavard kõige paremini Kivi uurija ja hindaja prof. V. Tarkiaimeni sõnad, kes ütleb ta tõist: „... need on kõige sügavamad ja täidlasemad pildid soome rahvast. Inhiitiivse instinkti kindlusega on kirjanik neis tunginud rahva loomuse üdise ja toonud esile selle ääretu primitiivsusse nii heas kui ka halvast tähenduses: selle tooruse ja südamlikkuse, selle jonnakuse ja vastuvõtlikkuse, selle eristumishimu ja selle ühistunde, selle isekuse ja õiglustunde; ja ta on teinud seda kõike õige humoristi naeratava kaastundega ja suure luuletaja rahuliku oskusega.“

„Nõmmekingseppade“ koornika on vaikseltaleline, aga sügavale lähipaiste, ja tüki peategelane Esko on neid karaktereid, kelle abil võib mõista soome psühholoogia sügavusi. Kui mõtleme seda teost maailmakirjanduse komöödiat hulgast, võib ta täie õigusuga kõige paremate kõrval seissta. Kivi naer ei ole salvav ega kätetlasuv. Tema humoril all ei peitu kunagi kibedust ega süüdistust, see ei ole moraliiseeriv ega teaduslik, ei ka sentimentaalsusse kalduv. Selle kõige tähtsamaks eriomaduseks tuleb pidada vist just seda, et see on vahetu, looduslik ja tendentsitu ja et selle põhjal on kiht puhtsoomelist raskemeelsust. Selle rõõm on võidetud valu.

„Nõmmekingseppade“ ei ole realistlik toode sõna kõige valjemast tähenduses. Humor alles annab tilkile ta pärisvaimu ja õhurikkuse. Selle tegeleskujud ei rahuda vaatajat mitte ainult tööpärasusega, vaid ka liitseva suurejoonelisuse ja stiliseeritud vabadusega, selle kahekõned mitte ainult realistliku loovuse, vaid ka fantaasiarikkaka avatusega. . . .

Kivi on humoristina samast hõimust — kirjutab prof. Tarkiaimen — kui Rabelais, Shakespeare ja Cervantes. . . . Ta ei ole ükski Soome, vaid kogu Põhjamaade suurim humorist.